УДК 025.4.036:004.65:025.343.1]-044.64

Зоріна Наталія Євгенівна
науковий співробітник відділу наукового опрацювання документів і організації каталогів
Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна
n.zorina@i.ua

БАЗА ДАНИХ АВТОРИТЕТНОГО ФАЙЛУ „ПРЕДМЕТНІ ЗАГОЛОВКИ" – ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ІНТЕГРАЦІЇ ОСВІТЯНСЬКИХ БІБЛІОТЕК

Анотація. У статті розглядається питання створення бази даних авторитетного файлу тематичних предметних рубрик з питань освіти, педагогіки та психології електронного каталогу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, розкривається його значення для формування інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу й упровадження кооперативних форм співпраці. Створення авторитетного файлу „Предметні заголовки" сприятиме уніфікації у створенні бібліографічних записів в електронних каталогах як у межах однієї бібліотеки, так і в умовах міжбібліотечної взаємодії, особливо в умовах кооперування діяльності бібліотек, створення зведених баз даних, обміну бібліографічними записами тощо. Розкривається технологія й висвітлюються особливості створення авторитетного файлу „Предметні заголовки".

Ключові слова: предметні рубрики; предметні заголовки; предметизація; електронні каталоги; авторитетні файли; авторитетні записи; бібліотеки; інформаційні ресурси.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Формування й розвиток повноцінного інформаційного ресурсу з питань освіти й науки є важливим завданням сучасної наукової бібліотеки. Науково-інформаційне забезпечення інноваційного розвитку освіти, науки, фахових потреб науковців і практиків освітянської галузі України, сприяння здійсненню наукових досліджень у галузі педагогіки і психології, упровадження досягнень науки в практику роботи навчальних закладів є головною метою діяльності Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського), яка за своїми функціями й завданнями є не тільки головною бібліотекою освітянської галузі, а й галузевим інформаційним, науково-методичним і координаційним центром. Зокрема, на шляху до реалізації поставленої мети пріоритетним і актуальним завданням є формування на її базі інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу (ІГІР) з питань освіти, педагогіки та психології на засадах кооперування з провідними книгозбірнями мережі освітянських бібліотек [10].

Використання автоматизованих інформаційно-пошукових систем (ІПС), формування електронних каталогів (ЕК) і бібліографічних баз даних (БД) дозволяє організувати процес забезпечення інформаційних потреб користувачів на якісно новому рівні, а можливості інформаційного пошуку значно розширюються порівняно з можливостями традиційних карткових каталогів.

Упровадження інформаційних технологій у процес каталогізації документів значно розширює і полегшує можливості всіх видів пошуку. Зокрема, зростає актуальність предметного введення й пошуку інформації в ЕК. Автоматизація процесів каталогізації і можливість здійснення у БД тематичного пошуку призвела до необхідності смислового опрацювання документів, упровадження й використання інформаційно-пошукових мов предметного типу. Нині переважна більшість бібліотек усвідомили важливість предметного введення інформації, приступили до електронної каталогізації й відчули гостру необхідність в отриманні повноцінного списку

© Н.Є.Зоріна, 2014.

заголовків предметних рубрик. Це особливо актуально, оскільки з появою електронних каталогів предметні файли бібліотек різного типу і профілю перестають бути замкнутими системами, що обслуговують певне коло користувачів і питання уніфікації предметизації стоїть нині особливо гостро як у плані можливості одноразового опрацювання документів, так і в плані широкого обміну інформацією. Велику організуючу роль у цьому напрямі відіграє система машиночитних форматів каталогізації.

У процесі формування електронних каталогів (ЕК) і баз даних (БД) у бібліотек виникає потреба в обміні інформацією – поширенні своїх бібліографічних записів (БЗ) і використанні інформації, накопиченої іншими бібліотеками шляхом упровадження різних форм кооперативної співпраці. Розвиток корпоративних мереж, упровадження таких форм міжбібліотечної взаємодії, як створення зведених електронних каталогів, обмін бібліографічними базами даних, взаємне надання бібліотеками доступу до своїх інформаційних ресурсів потребують ведення автоматизованої каталогізації в єдиному форматі з дотриманням єдиних для всіх правил каталогізування, зокрема використання нормативних, інструктивних і методичних матеріалів з питань індексування. Одним із головних показників якості масивів бібліографічної інформації, створених з використанням автоматизованих бібліотечних інформаційних систем (АБІС), є ступінь стандартизації під час формування основних полів бібліографічних записів, у тому числі пошукових. В умовах кожної окремої бібліотеки питання стандартизації вирішується шляхом створення й використання низки довідників різної структури, що містять нормативну інформацію – нормативних баз даних. На жаль, у різних бібліотеках використовується не тільки різне програмне забезпечення для ведення електронних каталогів (ІРБІС, УФД-Бібліотека, MARC-SQL та ін.), а й різні формати подання баз знань, необхідним елементом яких є різні мови індексування (мови класифікаційного типу, дискрипторні мови тощо), а також і різні методики змістовного опрацювання документів, що істотно впливає на ефективність обміну інформацією, ускладнює доступ до них віддалених користувачів. Тому в процесі інтегрування інформаційних ресурсів різних бібліотек на корпоративних засадах виникає проблема уніфікування зазначених нормативних баз даних з метою забезпечення доступу до об’єднаних інформаційних ресурсів. У зв’язку з цим великого значення набуває уніфікація в предметизації, а саме: розроблення загальних принципів предметизації, удосконалення інформаційно-пошукової мови (ІПМ) предметизації й створення авторитетних файлів (АФ) предметних рубрик [2, 8, 15].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання предметизації документів і створення авторитетних файлів предметних рубрик в електронних каталогах в Україні й зарубіжних країнах досліджували В. Суворова [13], Ю. Г. Селіванова [5, 11], В. Г. Войскунський [11]; М. М. Чегринець [14], Н. В. Стрішенець [12], А. В. Муктепавел [7], Т. Л. Масхулія [5] та інші. Досвід бібліотек у створенні АФ предметних рубрик описано в джерелах [3, 5, 7, 9, 11, 14, 15]. Проблема уніфікації й стандартизації, авторитетного контролю в предметизації розглядається в працях Т. Л. Масхулії [5, 6], І. П. Антоненко [1], Я. Г. Юрченко [15] та ін. Історія авторитетного контролю досліджувалась у роботах В. Суворової [13], Н. В. Стрішенець [12], А. В. Муктепавел [7], С. Г. Коваленко [4].

Робота зі створення галузевого Авторитетного файлу предметних рубрик з питань освіти, педагогіки та психології проводилася фахівцями відділу наукового опрацювання документів й організації каталогів у ході виконання наукового дослідження за темою **„Теоретичні та науково-практичні аспекти створення інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу в Державній науково-**

педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського” (наук. керівник – канд. іст. наук, с. н. с., директор ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського Рогова П. І.).

Актуальність роботи зумовлена необхідністю активізації формування ІГІР з питань освіти, педагогіки та психології через упровадження кооперативних форм співпраці. Зокрема, створення Авторитетного файлу „Предметні заголовки” (АФ „ПЗ”) і використання його в процесі формування ІГІР сприятиме уніфікації у створенні записів в ЕК як у межах однієї бібліотеки, так і в умовах міжбібліотечної взаємодії, особливо в умовах кооперування діяльності бібліотек, створення зведених баз даних, обміну бібліографічними записами тощо. Робота, розпочата в ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, є першою в Україні спробою створення такого інформаційного продукту і першим кроком на шляху до уніфікації в предметизації документів. Автором не було виявлено аналогічних галузевих баз даних предметних заголовків, доступних для інших користувачів. На сьогодні аналогів створюваному нами інформаційному продукту в мережі освітянських бібліотек немає. Попри це, необхідність точних, конкретних, чітких формулювань термінів є дуже важливим чинником у процесі предметизації як для розкриття змісту документів, так і для максимальної ефективності тематичного пошуку, що має вагоме значення для ефективної кооперативної взаємодії бібліотек, а тому також обумовлює актуальність цієї роботи. **Наукова новизна роботи** полягає в тому, що вперше в Україні на наукових засадах створюється галузевий інформаційний ресурс з перспективою використання його в процесі інтеграції освітянських бібліотек.

Метою дослідження є розроблення теоретичних, науково-методичних і організаційних засад формування бази даних Авторитетного файлу „Предметні заголовки” для забезпечення максимальної точності, конкретності, чіткості в процесі предметизації документів, розкриття їх змісту, а також для досягнення максимальної ефективності тематичного пошуку в електронних каталогах (базах даних).

Завданням цієї статті є висвітлення особливостей формування галузевої бази даних Авторитетного файлу „Предметні заголовки” ЕК ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, реалізованого з використанням САБ „ІРБІС”.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Упровадження інформаційних технологій у процес каталогізації документів значно розширює й полегшує можливості всіх видів пошуку. Зокрема, зростає актуальність предметного введення і пошуку інформації в ЕК. Автоматизація процесів каталогізації і можливість здійснювати у БД тематичний пошук призвела до необхідності смислового опрацювання документів, упровадження й використання інформаційно-пошукових мов (ІПМ) предметного типу [8–9]. Оперативність і повнота пошуку інформації залежить від якості формування пошукового образу документа (ПОД), адекватного відображення його змісту в інформаційно-пошуковій системі (ІПС).

Якість опрацювання документів має забезпечувати максимум пошукових можливостей ЕК для релевантного пошуку і виконання різних запитів, задоволення інформаційних потреб користувачів – зміст документа, знайденого в результаті пошуку, має відповідати змісту інформаційного запиту. А це означає, що зростають і вимоги до лінгвістичного забезпечення ІПС.

Електронна каталогізація, зберігаючи основні принципи традиційного опрацювання документів, надає більше можливостей для використання предметизаційної ІПМ. Це пов’язано з тим, що в електронному середовищі питання щодо обсягу і кількості термінів індексування втрачає свою актуальність. У

машиночитних ІПС є можливість присвоїти документу більшу кількість предметних рубрик, що сприяє більш глибокому, точному, адекватному розкриттю змісту документа. Кожна предметна рубрика є закінченою думкою й дає точну інформацію про документ, а комплекс ПР з усіма підзаголовками дає можливість розкрити предмет багатоаспектно, що забезпечує точний результат і мінімум інформаційного шуму в процесі пошуку потрібної теми [9].

Мова ПР є ефективним засобом індексування й пошуку інформації лише за наявності єдиної системи предметизації і стандартизованого словника предметних рубрик, представленого в ЕК у формі авторитетного файлу.

Авторитетний файл предметних рубрик (АФ ПР) – це машиночитний список, що містить сукупність авторитетних, посилальних і довідкових записів, у яких представлено всю необхідну інформацію про точки доступу: усталена форма точки доступу; варіантні форми точки доступу; взаємозв'язки різних форм точок доступу між собою, кодована інформація про точки доступу і про запис в цілому; примітки, що належать до точки доступу (наприклад, пояснення термінів, історичні довідки тощо); відомості про установу, яка відповідає за складання запису) тощо. АФ ПР дає можливість проводити глибокий і результативний пошук в ЕК, забезпечує його повноту й точність і використовується як контролюючий словник в організації тематичного доступу до БЗ документів.

Оскільки процес предметизації є досить суб'єктивним, дотримання загальних правил і проходження визначених етапів стають обов'язковими. Необхідність додержання принципу уніфікації заголовків бібліографічних записів спричинила виникнення спеціальної інформаційної технології її забезпечення. Такою технологією й став авторитетний/нормативний контроль. Він дозволяє:

- забезпечити якість наукового опрацювання документів;
- уніфікувати введення інформації, у результаті чого досягається одноманітність вводу, скорочується кількість помилок;
- зменшити суб'єктивні дії предметизатора;
- прискорити опрацювання документів, оскільки потрібні елементи беруться з авторитетного запису, а не вводяться кожного разу заново;
- здійснювати релевантний пошук у базах даних.

Основним типом запису в АФ „ПЗ" є авторитетний/нормативний запис (АЗ), представлений у машиночитній формі, що містить інформацію про прийняті (затверджені) заголовки предметних рубрик. Окрім прийнятого заголовка до АЗ можуть бути включені варіантні форми заголовків, посилання, довідки, примітки каталогізатора, індекси УДК, ББК та інша додаткова інформація, що характеризує заголовок або авторитетний запис у цілому. Сукупність АЗ утворює авторитетний/нормативний файл.

АФ „ПЗ" має відповідати вимогам, які висуваються до всіх інформаційно-пошукових мов, а саме:

- повно і точно передавати зміст, а в разі необхідності – форму і призначення документів, відображених в ЕК;
- забезпечувати однозначність тлумачення термінів індексування;
- допускати багатоаспектне індексування;
- допускати внесення змін (доповнень і виправлень);
- забезпечувати достатню простоту й зручність індексування, інформаційного пошуку і ведення ЕК;
- відображати сучасний стан терміносистеми в галузі освіти, педагогіки, психології й суміжних дисциплін.

Підготовчим етапом формування бази даних Авторитетного файлу „Предметні заголовки” в САБ „ІРБІС64” ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського була підготовка фахівцями відділу наукового опрацювання документів і організації каталогів, зокрема, за участі автора статті, методичних рекомендацій **„Предметизація документів з питань освіти, педагогіки та психології”**, робота над якими продовжувалася протягом 2009–2012 рр. На базі цих рекомендацій у 2013 р. було підготовлено практичний посібник з однойменною назвою.

У посібнику викладено основні теоретичні і практичні засади ручної й автоматизованої предметизації різних типів і видів документів на різних носіях інформації, а також розглянуто специфічні особливості предметизації документів у галузевому аспекті. Невід’ємною і надзвичайно важливою складовою документа є „Словник предметних заголовків”. Це перша спроба створення вітчизняного галузевого україномовного словника для предметизації документів з питань освіти, педагогіки, психології та суміжних галузей знань, у якому зібрані терміни вищезазначеної тематики і на основі якого може здійснюватися індексування документів для організації електронних каталогів, формування авторитетних файлів предметних заголовків і пошук необхідної інформації. Словник є базовим для формування БД Авторитетного файлу „ПЗ” ЕК ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

Наступним кроком до створення АФ „ПЗ” стало розроблення автором у 2012 р. інструкції „Формування бази даних Авторитетного файлу „Предметні заголовки” електронного каталогу ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського”, що регламентує технологічний процес формування бази даних АФ „Предметні заголовки” у режимі автоматизованого опрацювання документів для організації електронного каталогу. В інструкції детально описано технологію створення АЗ, визначено список необхідних полів і підполів, розкрито їхній зміст, а також описано технологію редагування АЗ. Зокрема, у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського за визначеною технологією окремо створюються авторитетні записи для тематичних предметних рубрик у БД **„Предметні заголовки”**, а також для предметних рубрик, присвячених особам і організаціям у відповідних БД: **АФ „Індивідуальні автори”**, **АФ „Колективні автори”**.

У машиночитних ІПС, зокрема в САБ „ІРБІС”, авторитетні записи предметних рубрик, окрім основного прийнятого заголовку ПР (з підзаголовками або без них), містять посилання й довідки, ув яких зазначаються неприйняті форми предметних заголовків, а також зв’язані предметні рубрики різних видів („Предметна рубрика”, „Ім’я особи”, „Назва організації”) з посиланнями на основну прийняту форму заголовка ПР; інформаційні примітки, індекси УДК і ББК та інша інформація, що характеризує зазначену рубрику.

Для уникнення невиправданого збільшення обсягу БД, підвищення рівня уніфікування й зменшення інформаційного шуму було ухвалено методичне рішення щодо створення в БД АФ „ПЗ” переважно однорівневих записів без використання тематичних, географічних, хронологічних і формальних підзаголовків. Підполя „Тематичний підзаголовок”, „Географічний підзаголовок”, „Хронологічний підзаголовок” і „Формальний підзаголовок” заповнюються каталогізатором безпосередньо під час опрацювання документів з використанням відповідних словників у процесі формування ПР після введення предметного заголовка через **AUTHORITY-файл**. Авторитетні записи в БД АФ „ПЗ” створюються винятково з використанням **„Словника предметних заголовків”**, українською мовою, з дотриманням норм сучасної орфографії.

Уся інформація щодо предметного заголовку вводиться у відповідні поля і підполя авторитетного запису. Заголовок тематичної предметної рубрики зазначається в полі **210: „Основна (уніфікована) предметна рубрика”**. Якщо предметний

заголовок, на який формується АЗ в АФ „ПЗ", має варіантні форми (інші форми написання, синоніми, інвертовану форму, абревіатуру тощо), АЗ створюється тільки для прийнятого ПЗ. Усі інші варіантні форми ПЗ вважаються неприйнятими і не можуть бути заголовками інших АЗ. Неприйняті ПЗ відображаються в полі **„410: Посилання „див."**. Самостійні АЗ в АФ „ПЗ" для варіантних (неприйнятих) форм ПЗ не створюються. Отже, використання АФ „ПЗ" дозволяє вирішити такі проблеми, як усунення синонімії, омонімії, полісемії.

До прийнятого ПЗ, зазначеного в полі **„210: Основна (уніфікована) предметна рубрика"**, зазначаються також зв'язані ПЗ, до яких робляться посилання в полі **„550: Посилання „див. також" (Предметна рубрика)"**. Для кожного зі зв'язаних прийнятих ПЗ потрібен самостійний авторитетний запис у БД АФ „ПЗ". Після збереження запису вся інформація з поля **„550: Посилання „див. також (Предметна рубрика)"** автоматично переноситься в поле **„510: Посилання „див. також" (Зв'язані основні предметні рубрики)"**, а поле **550** спустошується. Надалі інформація щодо зв'язаних прийнятих ПЗ відображається в полі **510**.

Для більш точного пояснення зв'язку між основним прийнятим ПЗ у полі **210** і зв'язаними прийнятими ПЗ у полях **550 (510)**, якщо посилання **„див. також"** не розкриває зв'язок між предметними заголовками в АЗ достатньо повно, використовується поле **305: „Текстова посилальна примітка „Див. також"**:

- для зазначення ієрархічних зв'язків між основним і зв'язаними ПЗ;
- для зазначення зв'язків між ПЗ, якщо зв'язані ПЗ не мають чітко визначених ієрархічних відносин з основним прийнятим ПЗ;
- якщо до основного ПЗ є одночасно кілька видів посилань **„див. також"**;
- у випадку зміни термінології, наприклад, коли прийнятий заголовок з певного часу не використовується як застарілий, а вживається інший, сучасніший.

У поле **300 „Інформаційна примітка"** записується будь-яка інформація щодо заголовка: історична довідка; пояснення значення терміна тощо. Інформація з цього поля відображається в повному АЗ і може бути використана каталогізатором як допомога в процесі визначення ПР.

Крім того, авторитетний запис містить відомості:

– про установу, відповідальну за складання запису – у полі **801 „Джерело складання запису";**
– про дати складання або редагування АЗ і особистий код каталогізатора – у полі **907 „Систематизатор, дата".**

Інші поля визначено як факультативні для заповнення.

– У процесі предметизації документів для того, щоб ввести предметний заголовок, потрібно скористатися підполем **„Введення через AUTHORITY-файл"** у полі **606 „Предметна рубрика"**. Каталогізатору відкривається повний авторитетний запис на тематичну предметну рубрику, який, має вигляд, поданий на рис. 1.

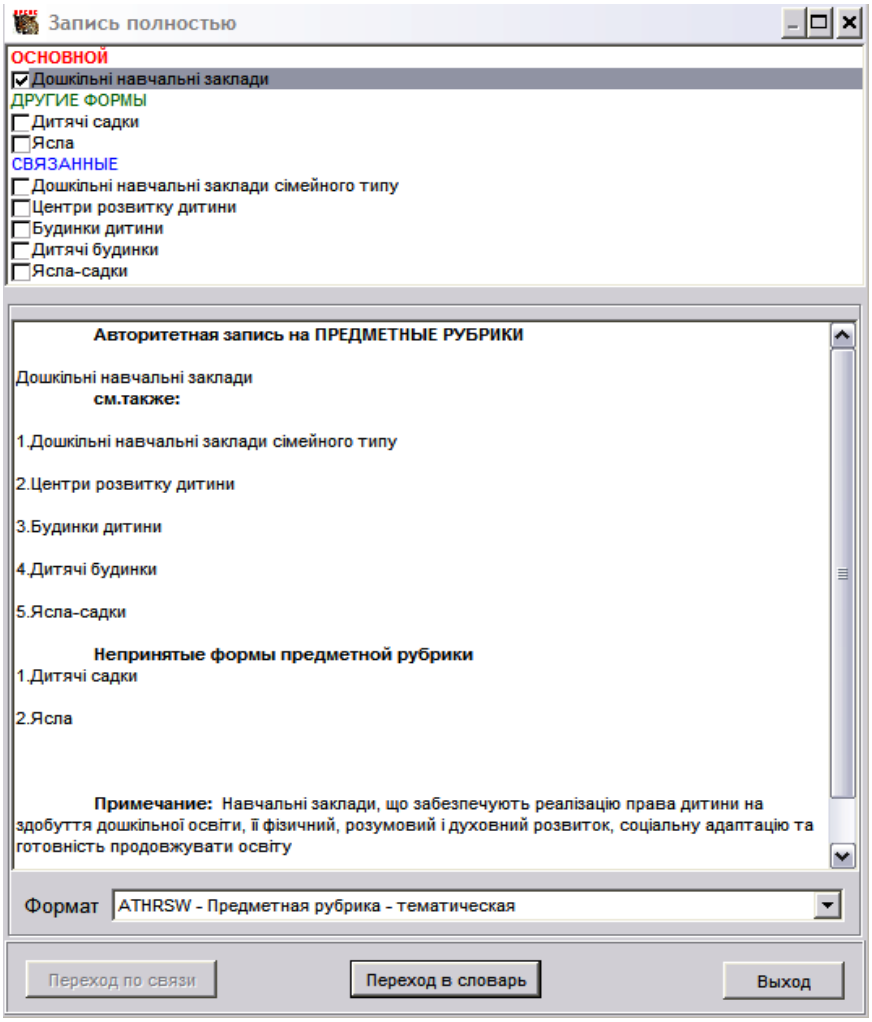

Рис. 1. Авторитетний запис повністю

Таким чином, бачимо, що повний авторитетний запис на тематичну ПР містить:

– прийнятий предметний заголовок;
– варіантні (неприйняті) ПЗ, від яких до прийнятого ПЗ робляться посилання ***„див.”***;
– зв’язані прийняті ПЗ, до яких від прийнятого ПЗ робляться посилання ***„див. також”***;
– довідкову інформацію і примітки щодо прийнятого заголовку.

У процесі роботи над „Методичними рекомендаціями” та „Інструкцією” у 2012 р. автором в експериментальному режимі було розпочато створення авторитетних записів у БД АФ „Предметні заголовки” ЕК ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського з метою опробування технології формування АЗ і з’ясування нюансів процесу й проблемних моментів. З 2013 р. створення авторитетних записів здійснювалося вже в робочому режимі з використанням відредагованого „Словника предметних заголовків”, а також відбулося редагування раніше зроблених АЗ. Станом на 01.10.2013 р. оформлено 28 повноцінних авторитетних записів з відповідними посиланнями і довідковою інформацією, а ще 40 заголовків, які сформувались в результаті посилань від прийнятих ПЗ, потребують доопрацювання й створення самостійних записів.

Проблеми, що виникли під час формування АФ „ПЗ”, переважно пов’язані з можливостями програмного забезпечення „ІРБІС” і мають суто технічний характер. Наприклад, для формування посилань **„див. також” (поле 550)** від основного

прийнятого ПЗ до зв'язаного прийнятого ПЗ у вбудованому словнику передбачені значення лише для ієрархічних відносин типу **„більш вузьке/широке поняття" (h/g)**. Якщо зв'язані прийняті ПЗ не мають чітко виражених ієрархічних відносин з основним ПЗ, але близькі за тематикою до основного ПЗ або мають асоціативний характер, спеціальні позначки для них відсутні. У таких випадках доводиться використовувати одну з вищезазначених позначок (що є не дуже коректним), а в полі **305** записувати уточнювальні пояснення до цих посилань.

На жаль, у САБ „ІРБІС" не передбачено встановлення зв'язків між основним ПЗ (поле **210**) і словником **„Персоналії"**, базами даних АФ **„Індивідуальні автори"**, АФ **„Колективні автори"**, які дозволяли б робити посилання від основного ПЗ безпосередньо на відповідний запис в **АФ „ІА", АФ „КА", „Персоналіях"**.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1. Новизна роботи полягає в тому, що вперше на наукових підходах створюється галузева україномовної база даних предметних заголовків з питань освіти, педагогіки і психології, зокрема, Авторитетний файл предметних заголовків. Створенню БД АФ „Предметні заголовки" передувала тривала й копітка робота за участі автора над практичним посібником „Предметизація документів з питань освіти, педагогіки та психології", у якому представлено теоретичні й науково-методичні засади предметизації документів, і його невід'ємною складовою частиною – „Словником предметних заголовків", який сформовано з урахуванням інформаційних потреб фахівців освітянської галузі і розглядається нами як базовий для створення БД АФ „Предметні заголовки", а також для використання освітянськими бібліотеками під час кооперування діяльності в процесі формування інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу.

2. Розвиток корпоративних мереж, упровадження різних форм міжбібліотечної взаємодії, таких як створення зведених електронних каталогів, обмін бібліографічними базами даних, взаємне надання бібліотеками доступу до своїх інформаційних ресурсів потребують ведення автоматизованої каталогізації в єдиному форматі з дотриманням єдиних для всіх правил каталогізування, зокрема використання нормативних, інструктивних і методичних матеріалів з питань індексування обумовлює необхідність створення стандартизованого словника (авторитетного файлу) предметних заголовків, який підтримує уніфікацію в предметизації, дає можливість здійснювати глибокий і результативний пошук в ЕК, гарантує його повноту й точність і використовується як контролюючий словник в організації тематичного доступу до БЗ документів.

3. Для забезпечення цього технологічного процесу вперше в Україні розпочато роботу зі створення в ЕК САБ „ІРБІС" бази даних авторитетного файлу „Предметні заголовки" з питань освіти, педагогіки і психології, що сприятиме уніфікації в створенні записів в ЕК як у межах однієї бібліотеки, так і в умовах міжбібліотечної взаємодії, особливо в умовах кооперування діяльності бібліотек, створення зведених баз даних, обміну бібліографічними записами тощо; забезпечить найбільш поширений вид пошуку за назвою предмета. Створення машиночитного уніфікованого списку ПЗ дозволить значно поліпшити якість й ефективність автоматизованого опрацювання документів і рівень бібліографічного обслуговування користувачів.

4. У подальшому планується продовжувати роботу з формування бази даних АФ „ПЗ"; поступово впроваджувати використання авторитетних записів у процес предметизації документів не тільки в ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, а й в усіх освітянських бібліотеках України для забезпечення ефективної міжбібліотечної взаємодії під час упровадження інтеграційних процесів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антоненко І. П. Авторитетний контроль бібліографічних записів [Електронний ресурс] / Антоненко Ірина Петрівна // Бібліотечний вісник. – 1995. – № 4. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/articles/1999/95aipkbz.html. – Назва з екрана. – Дата доступу 01.10.2013.
2. Бардієр К. В. Засоби підтримки лінгвістичного забезпечення електронних каталогів бібліотек [Електронний ресурс] / К. В. Бардієр // Реєстрація, зберігання і обробка даних. – 2002. – Т. 4. – № 2. – С. 104–113.,– Режим доступу : www.ipri.kiev.ua. – Назва з екрана. – Дата доступу 01.10.2013.
3. Виленская С. К. Технология построения авторитетного файла предметных рубрик в ИНИОН РАН [Електронний ресурс] / С. К. Виленская [и др.]. – Режим доступу : www.librar.org.ua/sections_load.php?s=libraries&id=4011. – Назва з екрана. – Дата доступу 01.10.2013.
4. Коваленко С. Г. Створення авторитетного файлу „Колективний автор” на базі АБІС „ІРБІС” для електронного каталогу Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського [Електронний ресурс] / Коваленко Світлана Георгіївна, Гаврилюк Раїса Павлівна // Інформ. технології і засоби навчання. – 2009. – № 2 (10). – Режим доступу : http://www.journal.iitta.gov.ua. – Назва з екрана. – Дата доступу 01.10.2013.
5. Масхулия Т . Л. Организация авторитетного/нормативного контроля в электронных каталогах с использованием авторитетных/нормативных файлов национальных библиографирующих учреждений [Електронний ресурс] / Масхулия Т. Л., Селиванова Ю. Г. – Режим доступу : www.ruslibnet.ru/publ/190499/96.html. – Назва з екрану. – Дата доступу 01.10.2013.
6. Масхулия Т. Л. Стандартизация и кооперация [Електронний ресурс] / Татьяна Масхулия, Юлия Селиванова // Библиотечное дело. – 2004. – № 6 (18) – С. 18–21. – Режим доступу : http://www.bibliograf.ru/issues/2004/6/25/44/87. – Назва з екрану. – Дата доступу 01.10.2013.
7. Муктепавел А. В. Авторитетные файлы предметных рубрик в условиях автоматизированной каталогизации: проблемы создания и ведения [Електронний ресурс] / Муктепавел Айнва Вольдемаровна. – Режим доступа : http://www.dissercat.com/content/avtoritetnye-faily-predmetnykh-rubrik-v-usloviyakh-avtomatizirovannoi-katalogizatsii-problem#ixzz2TLGXFy3B. – Назва з екрана. – Дата доступу 01.10.2013.
8. Подошовка Н. В. Значення лінгвістичного забезпечення автоматизованих інформаційно-бібліотечних систем та проблеми уніфікації ІПМ для розвитку корпоративної каталогізації / Н. В. Подошовка // Актуальні питання каталогізації в умовах впровадження нових інформаційних технологій : матеріали наук.-практ. семінарів / Держ. закл. „Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка”. – Х., 2011. – С. 42–49. – Режим доступу : http://korolenko.kharkov.com/94.pdf. – Назва з екрана. – Дата доступу 01.10.2013.
9. Подошовка Н. В. Авторитетный/нормативный файл предметных рубрик как основное средство тематического поиска в электронном каталоге ХГНБ им. В. Г. Короленко / [Електронний ресурс] / Н. В. Подошовка, В. Ю. Гарькавец // Актуальні питання каталогізації в умовах впровадження нових інформаційних технологій : матеріали наук.-практ. семінарів / Держ. закл. „Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка”. – Х., 2011. – С. 36–42. – Режим доступу : http://korolenko.kharkov.com/94.pdf. – Назва з екрана. – Дата доступу 01.10.2013.
10. Рогова П. І. Формування всеукраїнського галузевого інформаційного ресурсу на базі Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського: стан і шляхи розвитку / П. І. Рогова // Наук. пр. Держ. наук.-пед. б-ки України ім. В. О. Сухомлинського / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. – К., 2010. – Вип. 2 : Всеукраїнський інформаційний ресурс з питань психолого-педагогічної науки і освіти: сучасний стан та шляхи розвитку. – С. 10–27.
11. Селиванова Ю. Г. Проблемы создания национального авторитетного файла предметных рубрик в России [Електронний ресурс] / Селиванова Ю. Г., Войскунский В. Г. – Режим доступу : http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea96/report/DOC1/58.html. – Назва з екрана. – Дата доступу 01.10.2013.
12. Стрішенець Н. В. Поняття предметних рубрик в американському бібліотекознавстві / Н. Стрішенець // Бібліотечна планета. – 2010 (48). – № 2. – С. 12–16.
13. Суворова В. П. От манускрипта – к национальному файлу / Валентина Суворова // Библиотечное дело. – 2003. – № 9. – С. 29–33.
14. Чегринець М. М. Формування авторитетного файла предметних рубрик як тематичного навігатора електронного каталогу ХДНБ ім. В. Г. Короленка [Електронний ресурс] / М. М. Чегринець // Актуальні питання каталогізації в умовах впровадження нових інформаційних технологій : матеріали наук.-практ. семінарів / Держ. закл. „Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка”. – Х., 2011. – С. 29–36. – Режим доступу : http://korolenko.kharkov.com/94.pdf. – Назва з екрана. – Дата доступу 01.10.2013.

15. Юрченко Я. Г. Авторитетный контроль как важнейший элемент интеграции [Електронний ресурс] / Юрченко Янина Геннадьевна. – Режим доступу : www.kemrsl.ru/documents/founds/vip2/vip2.5.htm. – Назва з екрана. – Дата доступу 01.10.2013.

Матеріал надійшов до редакції 19.11.2013 р.

БАЗА ДАННЫХ АВТОРИТЕТНОГО ФАЙЛА „ПРЕДМЕТНЫЕ ЗАГОЛОВКИ" – ВАЖНЫЙ ЭЛЕМЕНТ ИНТЕГРАЦИИ БИБЛИОТЕК СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ

Зорина Наталия Евгеньевна
научный сотрудник отдела научной обработки документов и организации каталогов
Государственная научно-педагогическая библиотека Украины имени В. А. Сухомлинского, г. Киев, Украина
n.zorina@i.ua

Аннотация. В статье рассматривается вопрос создания базы данных авторитетного файла тематических предметных рубрик по вопросам образования, педагогики и психологии электронного каталога ГНПБ Украины им. В. А. Сухомлинского, раскрывается его значение для формирования интегрированного отраслевого информационного ресурса и внедрения кооперативных форм сотрудничества. Создание Авторитетного файла „Предметные заголовки" будет способствовать унификации при формировании библиографических записей в электронных каталогах как в пределах одной библиотеки, так и в условиях взаимодействия библиотек, особенно в условиях кооперирования их деятельности, создания сводных баз данных, обмена библиографическими записями и т. д. Раскрывается технология и освещаются особенности создания авторитетного файла „Предметные заголовки".

Ключевые слова: предметные рубрики; предметные заголовки; предметизация; электронные каталоги; авторитетные файлы; авторитетные записи; библиотеки; информационные ресурсы.

THE DATABASE OF THE AUTHORITATIVE FILE „SUBJECT HEADINGS" IS AN IMPORTANT COMPONENT OF INTEGRATION OF THE EDUCATIONAL LIBRARIES

Nataliia Ye. Zorina
researcher of the Department of Scientific Processing Documents and Organizing Catalogues
V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine
n.zorina@i.ua

Absract. The article is focused on the problem of creating a database of the authoritative file of thematic subject headings concerning education, pedagogy and psychology in the electronic catalogue at V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, revealed its importance as far as the formation of the integrated branch information resource and the introduction of cooperative forms of collaboration are concerned. The creation of the authoritative file "Subject Headings" will lead to standardization while creating bibliographic records in the electronic catalogues within one library, as well as in the process of interlibrary interaction, especially while cooperating the library activities, creating combined databases, exchanging bibliographic records, etc. The author of the article reveals the technology and highlights the peculiarities of creating the authoritative file "Subject Headings."

Keywords: subject rubrics; subject headings; subject indexation; electronic catalogues; authoritative files; authoritative records; libraries; information resources.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Antonenko I. P. Authority control bibliographic records [online] / Antonenko Irina Petrovna // Bibliotechnyi visnyk. – 1995. – № 4 – Available from : http://archive.nbuv.gov.ua/articles/1999/95aipkbz.html. (in Ukrainian)
2. Bardiyer K. V. Support Tools lingware of electronic catalogues of libraries [online] / K. V. Bardiyer // Reestratsiya, zberigannya i obrobka danih. – 2002. – 4. – № 2. – S. 104–113. – Available from : www.ipri.kiev.ua. (in Ukrainian)
3. Vilenskaya S. K. Technology of subject headings authority file in INION RAN [online] / S. K. Vilenskaya [and others]. – Available from : www.librar.org.ua/sections_load.php?s=libraries&id=4011. (in Russian)
4. Kovalenko S. G. The Creation of the authority file „Collective author of" on the basis of IRBIS ALIS for the electronic catalogue of the State scientific pedagogical library of Ukraine named. V. Sukhomlynsky [online] / Kovalenko Svetlana Georgievna, Gavrilyuk Raisa Pavlovna // Informatsiyni tehnologiyi i zasobi navchannya. – 2009. – № 2 (10). – Available from : http://www.journal.iitta.gov.ua. (in Ukrainian)
5. Mashulia T. L. Organization authoritative/regulatory control of electronic directories with the use of authority/normative files, national bibliographic agencies [online] / Mashulia T. L., Selivanova Yu. G. – Available from : www.ruslibnet.ru/publ/190499/96.html. (in Russian)
6. Mashulia T. L. Standardization and cooperation [online] / Tatiana Mashulia, Yulia Selivanova // Bibliotechnoye delo. – 2004. – № 6 (18) – S. 18–21. – Available from : http://www.bibliograf.ru/issues/2004/6/25/44/87. (in Russian)
7. Muktepavel A. V. Authority files of subject headings in the conditions of the automated cataloguing: problems of creation and management of [online] / Muktepavel Aynva Voldemarovna. – Available from : http://www.dissercat.com/content/avtoritetnye–faily–predmetnykh–rubrik–v–usloviyakh–avtomatizirovannoi–katalogizatsii–problem#ixzz2TLGXFy3B. (in Russian)
8. Podoshovka N. V. Value of linguistic support of automated information and library systems and the problem of unification of IPM for the development of corporate cataloguing [online] / N. Podoshovka // Aktualni pitannya katalogizatsiyi v umovah vprovadzhennya novih Informatsiynih tehnologiy : materials of scientific-practical seminars / Derzh. zakl. „Hark. derzh. nauk. b-ka im. V. G. Korolenka". – Kh., 2011. – S. 42–49. – Available from : http://korolenko.kharkov.com/94.pdf. (in Ukrainian)
9. Podoshovka N. V. Authority/normative file of subject headings as the primary tool for thematic search in the electronic catalogue ХГНБ them. V. G. Korolenko [online] / N. V. Podoshovka, V. Yu. Garkavets // Aktualni pitannya katalogizatsiyi v umovah vprovadzhennya novih Informatsiynih tehnologiy : materials of scientific-practical seminars / Derzh. zakl. „Hark. derzh. nauk. b-ka im. V. G. Korolenka". – Kh., 2011. – S. 36– 42 – Available from : http://korolenko.kharkov.com/94.pdf. (in Russian)
10. Rogova P. I. Formation of the all-Ukrainian branch information resource on the basis of the State scientific pedagogical library of Ukraine named. V. Sukhomlynsky: status and development / P. I. Rogova // Nauk. pr. Derzh. nauk.-ped. b-ki Ukrayini im. V. O. Suhomlinskogo / NAPN Ukrayini, DNPB Ukrayini im. V. O. Suhomlinskogo. – K., 2010. – Vol. 2 : Vseukrayinskiy Informatsiyniy resurs z pitan psihologo-pedagogichnoyi nauki i osviti: suchasniy stan ta shlyahi rozvitku. – S. 10–27. (in Ukrainian)
11. Selivanova Yu. G. Problems of establishment of a national authority file of the subject headings in Russia [online] / Selivanova Yu. G., Voiskunsky V. G. – Available from : http://www.gpntb.ru/win/inter–events/crimea96/report/DOC1/58.html. (in Russian)
12. Strishenets N. V. Concepts of subject headings in the American library science / N. Strishenets // Bibliotechna planeta. – 2010 (48). – № 2. – S. 12–16. (in Ukrainian)
13. Suvorova V. P. From manuscript to the national file / Valentina Suvorova // Bibliotechnoye delo. – 2003. – № 9. – S. 29–33. (in Russian)
14. Chegrinets M. M. Formation of subject headings authority file of the theme Navigator electronic catalogue HDNB V. G. Korolenko [Electronic resource] / M. M. Chegrinets // Aktualni pitannya katalogizatsiyi v umovah vprovadzhennya novih Informatsiynih tehnologiy : materials of scientific-practical seminars / Derzh. zakl. „Hark. derzh. nauk. b-ka im. V. G. Korolenka". – Kh. 2011. – S. 29–36. – Available from : http://korolenko.kharkov.com/94.pdf. (in Ukrainian)
15. Yurchenko Y G, Authority control as the most important element of integration [online] / Yurchenko Yanina Gennadievna. – Available from : www.kemrsl.ru/documents/founds/vip2/vip2.5.htm. (in Russian)